

พุทธธรรมกับสังคมไทย

ผศ.ร์วีโรจน์ ศรีคำภา
อาจารย์ประจำ/เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

ความนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งของสังคมไทยเช่นเดียวกับน้ำ อากาศ อาหาร และอาชีวภาพ ที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์โลก คุณปการที่มากมายให้ประโยชน์ของพระพุทธศาสนา ต่อคนไทยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย อยุธยา ชนบุรี รัตนโกสินทร์ตอนต้น และรัตนโกสินทร์ ตอนปลายจนถึงปัจจุบัน บ้านเมืองสามารถผ่านพ้นวิกฤติต่างๆ มาหลายครั้ง ก็เพราะอาศัยผู้นำ และประชาชนได้น้อมนำเอาหลักพุทธธรรมมาประพฤติปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม กว่าจะเป็นเวลาที่ผ่านมา ยานานนับพันกว่าปีนี้เองเป็นเครื่องพิสูจน์และทดสอบว่าพระพุทธศาสนา กับสังคมไทยหรือ คนไทยนั้นเข้ากันได้อย่างเหมาะสมสมกลมกลืนลงตัวกันหรือไม่ ซึ่งผลที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนไม่มี ใครจะปฏิเสธได้ว่าพระพุทธศาสนา กับสังคมไทยนั้นแบบสนิทกันจนแยกไม่ออก เมื่อกล่าวถึง พระพุทธศาสนา ก็ต้องนึกถึงประเทศไทยหรือคนไทย เมื่อกล่าวถึงหรือนึกถึงคนไทย ก็ต้องนึกถึง พระพุทธศาสนา ในทำนองเดียวกันและเมื่อมองให้ลึกซึ้งยิ่งกว่านั้นมองถึงวิถีชีวิตของประชาชนคนไทย ที่แสดงออกทางขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมด้วยแล้วก็จะทำให้เกิดความกระจ่างชัดเจน และเห็นพ้องต้องกันว่ามีอะไรก็คือ ภารกิจของบ้านเมืองที่น่าอยู่อาศัย ทำมาหากินและเป็นตัวอย่าง ที่ดีของนานาอารยประเทศ ได้อย่างส่ง่่าเเพย

ดังนั้น คนไทยส่วนใหญ่นับตั้งแต่บรรพบุรุษจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้จึงได้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน ว่า มรดกทางพุทธธรรมที่ดีงามได้บ่มเพาะจากอดีตส่งต่อถึงปัจจุบันและสืบสานต่อไปในอนาคต ซึ่งมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างแน่นแฟ้นกับสถาบันทางสังคมและวิถีชีวิตที่พолжยกมาเป็น ประเด็นให้เห็นพอสังเขปดังนี้

๑. พุทธธรรมกับชาติไทย

ชาติไทยในความหมายนี้หมายถึงอาณาเขตดินแดนประเทศไทยที่มีประชาชนพลเมืองอาศัยอยู่กันเป็นกثุ่มก้อน มีวิถีชีวิต ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม และการปกครอง ในระบบเดียวกันซึ่งเป็นที่ทราบกันมาว่าตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา

คนไทยและชาติไทยได้รับເອພະພຸດທະສາສນາເປັນສາສນາປະຈຳສາດີໂດຍພຸດທິນຍືງແມ່ນໄດ້ບໍລິຫານຕີໄວ້ໃນຮູບຮ່ວມມືນຢູ່ຕາມຂ້ອງເກົ່າກ່ຽວຂ້ອງຈາກຄົວໜ່ວຍໃໝ່ໃນປະເທດມາຫາລາຍຄຣັງກົງຕາມ ສິ່ງທີ່ສຳຄັນຢູ່ກວ່ານີ້ດີ່ວ່າ ການປະພຸດທິປົງປົກຕິດາມຫລັກພຸດທະຮົມນັ້ນແອງ ຍກດ້ວຍຢ່າງທີ່ເຫັນຫຼັດເຈັນທີ່ສຸດ ເຊັ່ນ

๑) ການອູ່ຮ່ວມກັນໃໝ່ຄວາມສຸຂົມເຮີມຈາກກວບດັວ້າ ທຸນ່ານ ແລະສັງຄມ ໃຫ້ຫລັກພຸດທະຮົມ ເຊັ່ນ ພຣະມວຫາວ ແລະ ສັງຄ້ວັດຖຸ ແລະ ເບີຍຈຮົມ ເປັນຕົ້ນ

๒) ການປະກອບສົມມາອ້າສີພເພື່ອສ້າງຈູນະໃໝ່ນົ່ມຄົງເປັນປຶກແຜ່ນ ໃຫ້ຫລັກອົກທິບາກ ແລະ ກົງລົງຮັມມີກັດຕັບປະໂຍ່ນ໌ ແລະ ຄືລ ແລະ ດົງເວັນຈາກອາຍມຸນ ແລະ ອອບາຍມຸນ ເປັນຕົ້ນ

๓) ການປົງປົກຕິດອັກນແລກກັນໃນສັກສົນກາພທາງສັງຄມທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ໃຫ້ຫລັກອົກຕີ ແລະ ຖືສ ສັບປຸງສະຫະມົມ ເປັນຕົ້ນ

ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ຫລັກພຸດທະຮົມກວບຄຸມເນື້ອຫາສາຮະແລະຂອບຂ່າຍພຸດທິກຣມຂອງຄົນເຮົາໄວ້ທັງໝົດໂດຍລະເຍີດນັ້ນສາມາຄົດຕິກຳຂາດັ່ນຄວ້າພື້ມເຕີມໄດ້ໃນປະເທດປິປົງກັກທີ່ ๔៥ ເລີ່ມ ຜົ່ງຈຳແນກເປັນພະວິນຍົປິປົງກ ແລ້ມ (ເລີ່ມທີ່ ១-៤) ພຣະສຸດຕັ້ນຕປິປົງກ ២៥ ເລີ່ມ (ເລີ່ມທີ່ ៥-៣៣) ແລະພະວິກິຣມປິປົງກ ១៥ ເລີ່ມ (ເລີ່ມທີ່ ៣៥-៤៥) ທັງນີ້ ຂຶ້ນອູ່ກັບຄວາມສົນໃຈຂອງແຕ່ລະຄົນ ປຶ້ງແມ່ຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນບ້າງໃນເຮືອງກາໝາ ອາສີພ ກຸມືລຳເນາ ແລະຂົນບ່ຽນເນື່ອມປະເພີນວັດນະຮົມ ແຕ່ໃນກາພຣວມແລ້ວ ດັ່ງນັ້ນ ດັ່ງນັ້ນ ພຸດທະຮົມ ຈຶ່ງເປັນຄວາມເປັນອັດລັກໜີໄວ້ຢ່າງໜັດເຈັນ ເຊັ່ນ ຄວາມເຊື່ອ ດັ່ງນັ້ນ ດັ່ງນັ້ນ ດັ່ງນັ້ນ ພຸດທະຮົມ ຈຶ່ງເປັນເຄື່ອງໜີ້ວັດດັ່ງນັ້ນຄວາມເປັນສາດີໃຫ້ປາກກູວ່າຢ່າງເປັນຮູບຮ່ວມປະກາດທີ່

២. ພຸດທະຮົມກັບສາສນາແລະຫລັກຄໍາສອນອື່ນ ។

ເຫັນໄດ້ຕິກຳຂາດັ່ນຄວ້າປະເທດປິປົງກອັນເປັນຫລັກຄໍາສອນຂອງພະພຸດທະສາສນາມາພອສມຄວຮ ຍັງໄມ່ປາກກູວ່າມີຫລັກຄໍາສອນຂໍອິດ ມາວັດໄດ້ແລະເລີ່ມໄດ້ປິປົງກໃນປະເທດປິປົງກອັນເປັນຫລັກຄໍາສອນ ທາງພະພຸດທະສາສນາທີ່ເປັນໄປໃນລັກໜະພາດພິງ ພັດຂວາງ ໂຈນທີ່ຫົວໆເປີຍດເບີຍນະຄາສນາແລະຫລັກຄໍາສອນ ທີ່ເປັນສາຮຽນຄໍາສອນຂອງຄາສດາທີ່ເປັນສັດບຸຮຸ່ງແມ່ແຕ່ນ້ອຍເລຍ ແຕ່ຍັງໃຫ້ບຸຄຄລໄດ້ຕັດສິນໄຈເລືອກປະພຸດທິປົງປົກຕິແລະຄຣັກທ່ານີ້ຄຸນຄວາມຕີທີ່ຖຸກຕ້ອງເໜີມສົມແລະສາມາຄົດປະຍຸກຕີໃຫ້ໂດຍອນຸລອມຕ່ອຄໍາສອນ ຂອງສາສນາແລະລັກທິຄໍາສອນທີ່ໄປອ່າງຕຽບຕ່າງໆ ດັ່ງປາກກູວ່າໃນມາຫາປະເທດ ៤ ຊົ່ວໂມງ ຂໍ້ມີຄວາມສົນໃຈທີ່ສຳຫັບອ້າງໃໝ່ ຫລັກອ້າງອີງສໍາຫັບເຖິງເຄີຍ ៥ ຂໍ້ອ່ານື້ອ

[°] ວິນຍ. (ບາລີ) ៥/៥២/១៣១.

(๑) สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันสิ่งเป็นกับปียะ^๒ ขัดต่อสิ่งเป็นกับปียะ สิ่งนั้นไม่ควร

(๒) สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันกับสิ่งที่เป็นกับปียะ ขัดต่อสิ่งเป็นกับปียะ สิ่งนั้นไม่ควร

(๓) สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควร แต่เข้ากันกับสิ่งเป็นกับปียะ ขัดต่อสิ่งเป็นกับปียะ สิ่งนั้นไม่ควร

(๔) สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควร แต่เข้ากันกับสิ่งเป็นกับปียะขัดต่อสิ่งเป็นกับปียะ สิ่งนั้นไม่ควร

ทั้งยังป้องกันบุคคลทั่วไปไม่ให้ประมาทมัวเมะและหลงเชื่อคำสอนของบางลัทธิหรือกลุ่มคนที่แอบอ้างและแอบแฝงด้วยผลประโยชน์ ดังปรากฏในกาลามสูตร^๓ สูตรหนึ่งในคัมภีร์ติกนิبات อังคุตตรนิกาย พระพุทธเจ้าตรัสสอนชนชาวกาลามะแห่งเกสปุตตินิคิมในแคว้นโกศล ไม่ให้เชื่อ งมงายไว้เหตุผลตามหลัก ๑๐ ข้อ คืออย่าปลงใจเชื่อด้วยพังตานมา ด้วยถือสืบฯกันมา ด้วยการ เล่าลือ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ ด้วยตระรอก ด้วยการอนุมาน ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน เพราะมองเห็นรูปลักษณ์นำเชื่อ เพราะนับถือว่าท่านสมณะนี้ เป็นครูของเรา ต่อเมื่อได้พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่าธรรมเหล่านั้นเป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นดันแล้ว จึงควรละหรือถือปฏิบัติตามนั้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเกสปุตติยสูตรหรือเกสปุตตสูตร

ย่อมแสดงให้เห็นว่าท่าทีต่อศาสนาและคำสอนของลัทธิต่างๆนั้น สามารถใช้รักษาความดีเป็น มาตรฐานสากลร่วมกันไม่ให้ถูกแทรกแซงจากคำสอนของลัทธิ whom ปลอมนั้น弄อันจะเอื้อประโยชน์สุข แก่บุคคลทั่วไปให้สามารถดำเนินชีวิตด้วยสติและปัญญา เพราะครั้ทราคือความเชื่อและปสาทะคือ ความเลื่อมใสนั้น ถ้าไม่มีขอบเขตและสติปัญญาเป็นเครื่องกำกับไว้จะกลับกลายเป็นความหลงให้ คลังไคล้หรืองมงายไปจนเป็นอันตรายต่อผู้ลุ่มหลงที่เรียกว่าโมหะ ซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายชีวิต ไร้สาระและแก่นสารอีกด้วย

^๒ กับปียะ หมายถึง สมควร, ควรแก่สมณะบริโภค, ของที่สมควรแก่กิจกรรมบริโภคใช้สอย คือ พระพุทธเจ้า อนุญาตให้กิจชุ่ชึ้นหรือฉันได้ เช่น ข้าวสุก จีวร ร่ม ยาแดง เป็นกับปียะ แต่สุรา เสื่อ การเงง หมวก น้ำอุ่น ไม่เป็น กับปียะ สิ่งที่ไม่เป็นกับปียะเรียกว่า กับปียะ อ้างใน พระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต) พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๕ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

^๓ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖, คุรายะลະເອີຍດໃນ ອຸງ.ຕິກ.(ບາລີ)ຂໍ້ມ/ຂໍ້ມ/ເຂົ້າ-ເຂົ້າຕ.

ดังนั้น พุทธธรรมยังเป็นสิ่งที่ประคับประคองให้บุคคลที่เป็นศาสนิกของแต่ละศาสนาหรือลัทธิ คำสอนของลัทธบูรุษที่มีอยู่ในสังคมไทย รวมทั้งความเชื่ออื่น ๆ นั้นมีกรอบความดีและเป็นสาระที่เด่นชัด แก่ผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกต่ำลดน้อยลงกว่าเดิม อันเป็นข้อที่สังคมไทยเราพึงควรหนักใจให้มาก อยู่เสมอในขณะนี้

๓. พุทธธรรมกับพระมหาภัตtriy

นับตั้งแต่การปกคล้องสมัยสุโขทัยเป็นต้นมาซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างพระมหาภัตtriy กับประชาชนแบบพ่อปกครองลูกมีความใกล้ชิดที่เป็นเหมือนครอบครัวใหญ่ มีการติดต่อสื่อสารกันโดยใช้ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อม ประชาชนพลเมืองก็มีไม่มาก บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ดังปรากฏในคิลารีกาว่า “คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทรงศีล มักโยยทาน พ่อขุนรามคำแหง เจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ทวยปู่ทวยนาง ลูกเจ้า ลูกขุน ทั้งสิ้น ทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิงผู้ทวยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพระราชาทุกคน เมื่อออกพระราชกรณีย์ ก็จะได้อุทิศตนให้กับพระพุทธศาสนา ต่อมาการปฏิบัติตนของ พระมหาภัตtriy ในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยระบบ สมบูรณนาญาสิทธิราชที่พระมหาภัตtriy อยู่ในฐานะ สมมติเทพก็ยังเอาระทัยไส่ต่อพระพุทธศาสนา เช่น สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตรัสว่า “พระเจ้า หลุยส์ที่ ๑ จะให้เราเข้ารีตดังนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นการใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเรา ก็ได้นับถือ พระพุทธศาสนามาช้านานแล้ว จะให้เราเปลี่ยนศาสนาอย่างนี้เป็นการยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้าง ฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจดการให้เป็นเช่นนั้น เสียแล้วหรือ”^๔ การรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาโดยพระมหาภัตtriy ต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงสมัย กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๗ ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แบบประชาธิปไตยอันมีพระมหาภัตtriy ทรงเป็นพระประมุข ใน พ.ศ.๒๔๗๔ จนถึงรัชกาลปัจจุบัน

พุทธธรรมที่องค์พระมหาภัตtriy ทรงนำมาใช้มามากมาย ได้แก่ ทศพิธราชธรรม ๑๐ สังคหัตถุ ๔ จักรวรรดิวัตร ๑๒ เป็นต้น อันเป็นหลักธรรมที่ทำให้พระมหาภัตtriy ไทยแต่ละบุคคลสมัยทรงตั้งอยู่ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนอย่างสันทิใจ โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบัน พระบาทสมเด็จ

^๔ ศิลารีสุโขทัย หลักที่ ๑, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๙ หน้า ๑๗ อ้างใน สุทธิวงศ์ ตันตยาพิสุทธิ์, ศาสนาประจำชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมฯ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชนผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐได้เอาระทัยใส่ต่อการพระพุทธศาสนาเป็นอเนกประการสุดที่จะบรรณนาหมดสินได้ ดังเป็นที่ประจักษ์แก่พสกนิกรทุกหมู่เหล่า นอกจากด้านการศาสนาแล้ว พระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านมีเพียงบรรลุความมุ่งหมายในหัวใจมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่ทรงครองราชย์ ดังปฐมพระบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

๔. พุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตประจำวัน

พุทธธรรมที่สำคัญที่ควรปฏิบัติประจำวันที่คนทุกสาขาอาชีพทุกเพศทุกวัยควรมีไว้ประจำใจและเพื่อนำมาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมสมมีมากหลายประการ แล้วแต่ว่าบุคคลผู้นั้นจะสามารถนำมาใช้ได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใดและเมื่อไหร่นั้นต่างหากโดยสรุปแล้วมีอยู่ ๒ ประการ ได้แก่

๑. ระดับโลกิธรรม ได้แก่ ธรรมอันเป็นวิสัยของโลก คือ ธรรมเหล่าใดที่ปฏิบัติแล้วยังความผาสุกให้แก่บุคคลทั่วไปให้ดำเนินชีวิตอย่างคนปกติ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตลอดถึงสรรพสัตว์ทั้งปวงด้วย

๒. ระดับโลกุตรธรรม ได้แก่ ธรรมอันพ้นวิสัยของโลก คือ มรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑

แม้พุทธธรรมจะจำแนกแจ้งเป็นข้อปลีกย่อยมากน้อยอย่างใดก็แล้วแต่ แต่หลักพุทธธรรมที่คนทั้งหลายในสังคมไทยปัจจุบันควรมีไว้มากที่สุด เพื่อต้านกระแสร์ตุหรือทุนนิยม คือ บุญกิริยา วัตถุ ๓ สิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ โดยย่อ มี ๓ อย่าง คือ

๑. ทานมั่ย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
๒. สีลมั่ย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล
๓. ภารนา�ั่ย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

บุญกิริยา ๓ แต่ละอย่างมีอธิบายดังนี้

๑. ทานมั่ย คือบุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน หมายถึงการทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของแบ่งย่อยตามลักษณะออกเป็น ๒ อย่าง คือ อามิสทาน กับธรรมทาน แบ่งตามบุคคลที่เกี่ยวข้องมี

^๑ ช.ไมตรีจิต, คู่มือธรรมวิภาค น.ธ.ตรี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียงจงเจริญ, ม.ป.ป.), หน้า ๓๗.

^๒ พระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑๐.

๒ ประเภทคือ ทายกับปฎิภาหก และแบ่งตามเจตนาการให้ทานออกเป็น ๒ อย่างคือ แบบเจาะจง (ปฏิภาหกคลิกทาน) กับไม่เจาะจง (สังฆทาน) องค์ประกอบที่สำคัญของการให้ทานทุกชนิดนั้น มีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่

๑.๑ ทายก คือ ผู้ให้ การให้ทานมีผลมาก ผู้ให้ควรประกอบด้วยเจตนา ๓ อย่าง คือ บุพเพเจตนา ก่อนให้เจตนาดี มุญจนเจตนา ขณะให้มีเจตนาดี และอปราปรเจตนา หลังจากให้แล้วมีเจตนาดี*

๑.๒ ปฏิภาหก คือ ผู้รับ เป็นผู้มีศีล มีกัลยานธรรม มีคุณงามความดี

๑.๓ วัตถุทาน คือ สิ่งของที่ให้ทานนั้น เป็นของที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ สุจริต มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อผู้รับนอกจากนี้ การทำบุญต้องมีวิธีการที่เหมาะสมซึ่งผู้ให้กล่าวไว้ เพิ่มเติมว่าการทำบุญต้องมีเทคนิค ๑๖ ประการ ดังนี้

๑. ให้เป็นของส่วนรวม เพื่อที่ทานของเราจะได้ขยายวังมากที่สุด

๒. ให้ด้วยมือของตน เพราะจะได้ความปลาบปลื้มปิติยินดีมากกว่าใช้ให้ผู้อื่นทำ

๓. ให้ของที่ผู้รับต้องการ เช่น ให้ผ้าห่มแก่คนยากจนในฤดูหนาว ให้อาหารแก่ผู้ยากไร้หิวโหย ซึ่งผู้รับจะประทับใจมาก

๔. ให้ของสมควรแก่ผู้รับ เช่น ไม่ควรถวายเหล้าหรือบุหรี่แก่พระสงฆ์

๕. เลือกผู้รับแล้วจึงให้ เลือกผู้ที่มีคุณธรรมสูงสุดเท่าที่จะหาได้

๖. ให้ของสะอาด คือ หาได้มาโดยบริสุทธิ์ ไม่ไปคดโกง_icroma

๗. ให้ของที่ประณีต คือ ของดี มีคุณภาพสูงเท่าที่จะหาได้

๘. ให้ด้วยความศรัทธาคือ ให้โดยเชื่อว่าบปุณ्यคุณโภชนาญาณมีอยู่จริง

๙. ให้ด้วยความเคารพให้เกียรติผู้ที่มารับทานจากเรา

๑๐. ให้ตามเทศกาลต่าง ๆ คือ ให้ปอย ๆ ให้เป็นประจำ

๑๑. ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ คือ ให้ด้วยจิตเมตตาสงสาร

๑๒. ให้ด้วยการไม่เบียดเบียนคน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น (ไม่รีดไถผู้อื่นมาทำบุญ)

๑๓. ก่อนให้ก็ยินดี กำลังให้ก็ดี ให้เสร็จแล้วก็ภาคภูมิใจ

๑๔. ทำบุญเองด้วย ชักชวนผู้อื่นด้วย อำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นด้วย

๑๕. มีความยินดีขณะที่ทำด้วยปัญญา เกิดความรู้สึกอย่างทำเองโดยไม่ต้องรอให้ใคร

มาชักชวน

๑๖. ให้ทำในขณะจิตแรกที่คิดจะทำ คือรีบทำบุญเร็ว ๆ อย่าได้รอชักช้า

* ม.อ.อ. (ไทย) ๓/๓๗/๒๕๕-๒๕๗.

๒. สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล หมายถึง ทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดีอย่างตามศีล ๕ ศีลคือการที่คนตั้งอยู่ในวินัย เริ่มด้วยศีล ๕ ซึ่งทำให้สังคมมั่นคงปลอดภัย อาชญากรรมแทบไม่มีเหลือ คนสามารถดำเนินชีวิต และทำกิจกรรมต่างๆ ได้สะดวกคล่องตัว ไม่ติดขัดหาดกล้า^{๑๐} ท่านสอนว่าพึงควบคุมตนเองให้ดำเนินทางกายและวาจา ก่อนเป็นอย่างน้อย ด้วยการประพฤติตามหลักศีล ๕ คือ

- ๒.๑ เว้นจากปานาติبات ละเว้นการฆ่าและการสังหาร ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย
- ๒.๒ เว้นจากอหินนาทาน ละเว้นการลักษ์โดยเบียดเบี้ยนแย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
- ๒.๓ เว้นจากการเมสมุจฉาระ ละเว้นการประพฤติผิดในกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหน อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจ ตลอดจนวงศ์ศรีภูลของเข้าให้สับสน
- ๒.๔ เว้นจากมุสาواท ละเว้นการพูดเท็จโกหกหลอกลวง ประทุษร้ายเข้า หรือประโยชน์สุขของเข้าด้วยวาจา
- ๒.๕ เว้นจากสุราเมรรย ไม่เสพเครื่องดองของมีนมาสิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทมัวเม่า ก่อความเสียหายผิดพลาด เพราะขาดสติ

ศีลห้า : ทานชั้นยอด^{๑๑}

การรักษาหรือการ sama thana ศีลห้า นอกจากจะบังคับด้วยกฏและเวรดังกล่าวแล้วยังได้ชื่อว่า บริจาคทานอันมีอานิสงส์มากมาย ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสลำดับอันนิสงส์ของทาน ๔ อย่างไว้ในกฎทันตสูตร^{๑๒} โดยตรัสเรียนทานในพระสูตรนั้นว่า “ยัณ” และลำดับผลอันนิสงส์ไว้ดังนี้

- ๑. ยัณ กล่าวคือ การถวายนิตยภัตร มีผลอันนิสงส์มากกว่าปกติยัณ (การให้ทานตามปกติ)
- ๒. ยัณ กล่าวคือ การถวาย กุฎี วิหาร ศาลา วัดวาอาราม (วิหารทาน) มีผลอันนิสงส์มากกว่าถวายนิตยภัตร
- ๓. ยัณ กล่าวคือ สรณคณ์ (การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ) มีผลอันนิสงส์มากกว่าการถวายกุฎี วิหาร ศาลา วัดวาอาราม

^{๑๐} พระธรรมปีฎิก (ป.อ.ปัญโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมาณ, หน้า ๑๑๐.

^{๑๑} พระธรรมปีฎิก (ป.อ.ปัญโต), จัตระเบียบสังคมตามคตินิยมแห่งสังฆ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โรมพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐.

^{๑๒} ชนิต อัญโญธี, อานิสงส์ศีล ๕ บัญญัติสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : โรมพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๖๒-๖๖. อ้างใน สนิก “ไชยวัฒน์, “ศีลห้าพาโลกสูสันติ”, พุทธจักร, ปีที่ ๖๓ ฉบับที่ ๙ (กันยายน ๒๕๕๒) : ๔๓

^{๑๓} ท.ส. (บาลี) ๘/๑๙๕-๑๙๘.

๔. ยัญ กล่าวคือ ศีล ๕ มีผลอย่างไรก็ตามกว่าส่วนคนที่

เพราะเหตุใด จึงตรัส ศีล ๕ ในลำดับของทาน ?

เพราะทรงถือว่า ศีล ๕ เป็นทานชั้นยอด

คุณธรรม ๕ อย่าง มีการไม่ฆ่าสัตว์เป็นต้นเหล่านี้ ซึ่ว่า ศีล ๕ แปลว่า ปกติ ความปกติ ๕ อย่าง หมายความว่า ปกติธรรมชาตของคนที่เกิดมาไม่ฆ่ากัน ไม่ลักของกัน ไม่ล่วงเกินประเวณีกัน ไม่โกหก กัน ไม่อายากเป็นคนเสียสติ ถ้าผู้ใดรักษาความปกติไว้ได้ ผู้นั้นก็ซึ่ว่าผู้มีศีล คือมีความปกติ ถ้ารักษาไว้ไม่ได้ ก็ซึ่ว่า ผู้ที่ศีล คือผู้มีปกติไม่ดี หรือมีปกติชั่ว เป็นคนเสียปกติ ผู้มีศีลกับผู้ที่ศีล ย่อมได้รับสุขทุกข์ต่างกันมาก ผู้ที่ศีลย่อมประสบเรวภัยทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสามประยุกต์ ย่อมเสวยทุกข์ โภمنั้ส เพราะการฆ่าสัตว์เป็นต้น แต่ผู้มีศีลย่อมไม่ประสบเรวภัย ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสามประยุกต์ ย่อมไม่เสวยทุกข์ โภมนั้ส เเรวภัยของผู้มีศีลย่อมสงบระงับ ฉะนั้นศีล ๕ ประการนี้ คุณธรรมคุณธรรม คือเป็นผลด้วย ถ้าเป็นบรรพชิตก็คงเด่นจากไทยที่ทรงบัญญัติไว้ แต่ต้องปฏิบัติตามข้อที่ทรงอนุญาตด้วย จึงจะซึ่ว่าเป็นผู้มีศีล^{๑๓}

๓. ภารนา�ัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภารนา หมายถึง การทำบุญด้วยการเจริญภารนาคือ ฝึกฝนอบรมจิตใจ^{๑๔} การเจริญภารนานี้แยกเป็น ๒ ประเภท คือสมถภารนา การกระทำเครื่องสงบระงับจากนิวรณ์ และวิปัสสนาภารนา การกระทำปัญญาที่เห็นแจ้งชัด^{๑๕} การเจริญภารนา เป็นการสั่งสมความดีที่ละเอียดกวางาทานมัยและสليمัยดังที่กล่าวแล้ว เพราะเป็นเหตุให้บรรเทากิเลสที่เป็นระดับกลางและละเอียด เมื่อบุคคลมีความปรารถนาความสงบและความสว่างของจิตพึงเจริญภารนานี้อยู่เนื่องๆ เริ่มตั้งแต่การสงบระงับจากเครื่องรบกวนจิตใจหรือนิวรณ์ แปลว่าธรรมอันกันจิตไม่ให้บรรลุความดี ๕ อย่าง^{๑๖} ได้แก่

๑. พอใจรักใคร่อารมณ์ที่ชอบใจ มีรูป เป็นต้น เรียกการฉันทะ

๒. ปองร้ายผู้อื่น เรียกพยาบาท

^{๑๓} สุമุคคลวิลาสินี ปฐมภาค, หน้า ๑๗๘, มุกคลดuttaที่ปั่น ทุติยภาค, หน้า ๑๙๖.

^{๑๔} พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นหุตโก ป.ธ.ส.), อธิบายธรรมวิภาค ปริเจทที่ ๑ สำหรับหักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตระ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหากรุาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๒๘.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

^{๑๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปัญโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๐.

^{๑๗} ช.ไเมตรีจิต, คู่มือธรรมวิภาค ๙.๙.๗.๒, หน้า ๔๐-๔๑.

^{๑๘} อง.ปณจก. (บาลี) ๒๒/๗๒.

๓. ความที่จิตเหตุและเคลิบเคลิ้ม เรียกถีนมิทนะ

๔. ฟุ่งช่านและรำคาญ เรียกอุทธร์จะกุกกุจจะ

๕. ลังเลไม่ตกลงได้ เรียกวิจิกิจชา

จนถึงระดับกิเลสอย่างละเอียดคือสังโภชน์ ๑๙^{๑๙} แปลว่า กิเลสอนผูกใจสัตว์ ธรรมที่มัดสัตว์ไว้กับทุกข์หรือผูกไว้กับผล^{๒๐} ได้แก่

ก. โอมภาคิยสังโภชน์ ๕ (สังโภชน์เบื้องตាំ เป็นอย่างหยาบ เป็นไปในภาพอันตាំ)

๑. สักการยทิฏฐิ (ความเห็นว่าเป็นตัวของตน เช่น เห็นรูป เห็นเวลา เห็นวิญญาณ เป็นต้น)

๒. วิจิกิจชา (ความสงสัย ความลังเล ไม่แน่ใจ)

๓. สีลัพตปราวมาส (ความถือมั่นสีลพรต โดยสักว่าทำตาม ๆ กันไปอย่างง่าย เห็นว่าจะปริสุทธิ์หลุดพ้นได้เพียงด้วยศีลและวัตร)

๔. การราคะ (ความกำหนดในการ, ความติดใจในการคุณ)

๕. ปฏิชิะ (ความกระทบกระทึ่งในใจ, ความหงุดหงิดขัดเคือง)

๖. อุทธมภาคิยสังโภชน์ ๕ (สังโภชน์เบื้องสูง เป็นอย่างละเอียด เป็นไปแม่ในภาพอันสูง)

๗. รูปราคะ(ความติดใจในอารมณ์แห่งรูป凡物หรือในรูปธรรมอันประณีต, ความปรารถนาในรูปภาพ)

๘. อรูปราคะ(ความติดใจในอารมณ์แห่งอรูป凡物หรือในอรูปธรรม, ความปรารถนาในอรูปภาพ)

๙. มานะ (ความสำคัญตน คือ ถือตนเป็นนั่นเป็นนี่)

๑๐. อุทธร์จะ (ความฟุ่งช่าน)

๑๑. อวิชชา (ความไม่รู้จริง, ความหลง)

การนั่งสมาธิ ทำให้ร่างกายมีสภาวะเหมือนก่อนจะหลับแต่ไม่ได้หลับ มีสติรู้ตัวอยู่เสมอและทำให้จิตใจสดชื่นแจ่มใส สามารถช่วยขัดความขัดแย้งในจิตใจ ทำให้ใจอยู่นิ่งท่ามกลางความสับสนว่าจะເຂົາອຍ่างไรดี เมื่อออยู่นิ่งแล้วจะເຂົາໃຈสถานการณ์ และเรื่องราวต่างๆ ได้ดีขึ้น ยอมรับมันด้วยความสงบและมีความสุขมากขึ้น และเป็นเหตุที่ทำให้แพทย์แห่งมหาวิทยาลัย האר์วาร์ด เข้าใจว่าทำไม่ manganese ถึงนั่งสมาธิเป็นประจำและสม่ำเสมอมากขึ้น เพราะผลการทดลองทางวิทยาศาสตร์ จากการสแกน

^{๑๙} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๙๐.

^{๒๐} พระธรรมปีก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมาณ, หน้า ๒๘๙- ๒๙๐.

คลื่นสมองพบว่า สมองจะมีระบบปิดกันเรื่องราวต่างๆ ไม่ให้เข้ามาและไม่ส่งเรื่องเข้าไปย่อยในส่วนลึกของเนื้อสมองอย่างเดียว แต่ทำให้ระบบลิมบิก ซึ่งเป็นส่วนควบคุมด้านอารมณ์และความจำดีขึ้น ทำให้อัตราการเต้นของหัวใจ ลดหายใจ และการเผาผลาญในร่างกายเป็นปกติ สามารถช่วยทำให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้มากขึ้น สามารถรักษาโรคร้ายแรง เรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ เอดส์ มะเร็ง ความดันโลหิตสูง โรคไข้สั้น คนไข้โรคมะเร็ง เอดส์ และเจ็บปวดเรื้อรัง ๑๔,๐๐๐ คน ไม่ต้องกินยาแก้ปวด สามารถรักษาจิตใจที่ปั่นป่วน กดดัน สามารถสัมผัสรู้ว่า ไม่อยู่ในอีกด้วย นอกจากนี้พลังของสามารถยังสามารถรักษาคนไข้ที่เป็นโรคผิวหนังอักเสบร้อนแดง ให้มีผิวใสขึ้นเป็น ๔ เท่าของผู้ที่ไม่ได้ผ่านสมาธิ นักเขียนที่เคยกินยาแก้เครียดมาเกือบตลอดชีวิตเมื่อนั่งสมาธิ ก็ไม่จำเป็นต้องพิงยาอีกต่อไป ผู้กำกับการแสดง และดาราภาพยนตร์ขออภัยว่า ก็นั่งสมาธิ ทำให้ลดความกดดันจากอาชีพและความเป็นคนดังมีชื่อเสียง และทำให้มีความสุขมากขึ้น รู้ตัวมากขึ้น มองเห็นสิ่งต่างๆ มากขึ้น พัฒนาบุคลิกภาพให้ส่งงามและดูมีอำนาจมากขึ้น มองเห็นตัวเองได้มากขึ้น และรู้ว่าควรแก้ไขข้อบกพร่องของตัวเองได้อย่างไร เพียงแต่นั่งเงียบและทำให้จิตใจสงบเท่านั้น นักการเมืองที่มีชื่อเสียง เช่น อิลลารี คลินตัน พูดถึงสมาธิ อัล กอร์ นั่งสมาธิและแนะนำให้ทุกคนนั่งสมาธิด้วย^{๒๐}

พุทธธรรมที่เกือบล้วนนำสังคมไทยให้อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุขจนถึงบัดนี้ เมื่อเรามองจากจุดเริ่มต้นจากตัวบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมและบุคคลที่ดำรงอยู่ในสถานภาพที่แตกต่างกัน หลากหลายอาชีพในสังคมต่างก็ทำหน้าที่ของตนตามภารกิจที่เป็นอยู่ อีกประการหนึ่งอาศัยกรอบแนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่างศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมที่สั่งสมมา เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ซึ่งส่งผลให้บุคคลในสังคมไทยถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน บางครั้งอาจมีการแตกต่างทางด้านความคิดและการกระทำเป็นเหตุให้เกิดความสับสนในบุคคลหรือกลุ่มบุคคลก็เป็นเรื่องธรรมดานามๆ เพราะเหตุการณ์เหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ไม่ว่าในอดีต ปัจจุบันหรืออนาคต ก็ตาม

สรุปได้ว่า พุทธธรรมอันเป็นแก่นสารของพระพุทธศาสนาที่เป็นสิ่งที่สามารถประคับประคองการดำเนินชีวิตของผู้คนให้รู้จักปรับตัวปรับใจให้อยู่อย่างมีสติและปัญญา ซึ่งจะนำตนให้รอดพันจากสิ่งเลวร้ายในชีวิต โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ยิ่งมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ฐานความคิดและพัฒนาระบบที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของพุทธธรรมให้มากที่สุด เพื่อรับการ

^{๒๐} ไทน์ ฉบับวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๖ อ้างใน ชุมชนสื่อสร้างสรรค์: ๓, ผ่อนคลายใจให้ชุ่มเย็น ด้วยสมาธิ, ๒๕๕๘, หน้า ๗-๘.

เชิญกับทุกสิ่งที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของโลก นับตั้งแต่เรื่อง เล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องการทำมาหากิน การศึกษาเล่าเรียน การต่อสู้กับลมฟ้าอากาศ จนถึงปัญหาที่ยิ่งใหญ่ คือ ความแก่ ความเจ็บ และความตาย เป็นต้น อันเป็นสิ่งที่ปรากฏแก่สัตว์โลกด้วยกันทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- ช. ไมตรีจิต. คุณมีธรรมวิภาค น.ธ.ตรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเซียงจงเจริญ, ม.ป.ป.
 ชมรมสื่อสร้างสรรค์ : ๓. ผ่อนคลายใจให้ชุ่มเย็นด้วยสมาธิ. ม.ม.ส., ๒๕๕๘.
 พระธรรมปีฎก (ป.อ.ปยุตโต). พจนาสุกรรมพุทธศาสนา สบปะประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๙.
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
 _____ . พจนาสุกรรมพุทธศาสนา สบปะประมวลคัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร :
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
 _____ . จัตระเบียบสังคมตามคตินิยมแห่งสังฆ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
 พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นฤกโภ ป.ธ.๙). อธิบายธรรมวิภาค ปริเจทที่ ๑ สำหรับนักธรรมและ
 ธรรมศึกษาชั้นตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๔๗.
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปีฎก ๒๕๐. กรุงเทพ--
 ழานนคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
 _____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
 สนิท ไชยวงศ์คด. “ศีลหัพาโลกสุสัสดิ”, พุทธจักร, ปีที่ ๖๓ ฉบับที่ ๙ (กันยายน ๒๕๕๒) : ๔๓
 สุธิวงศ์ ตันตยาพิสุทธิ์. ศาสนาประจำชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ส่งเสริมคุณธรรม
 จริยธรรมฯ, ๒๕๕๒.

